

Le problème e le rôle de la musique dans la liturgie de notre temps

La grandeur et le sérieux de la liturgie sont disparus dans notre temps. La fête de la messe est de plus en plus semblable à l'amusement, auquel on tâche d'attirer public plus nombreux. Dans l'église les vrais spectacles sont permis, et le rite est accompagné des récitations, quelquepart par la danse ou une espèce de jeu d'enfants autour de l'autel.

C'est la musique qui c'est placée à l'avantage dans tous les espaces de la messe. Il s'agit des chansonnettes ammu-santes ou des chansons de protestation, comme les chansons des nègres, auxquelles on a ajouté quelque texte „spirituel”, trivial, souligné par le bruit d'amplificateurs électroniques.

Dans le cadre des chansons populaires, psalmes, hymnes, et messes permis officiellement et convenables à la liturgie, il y a beaucoup de possibilités variées pour que le peuple puisse, seul ou guidé par le chœur, prendre part dans la liturgie. Et pour, ça il n'est pas justifié de réduire la célébration de messe au niveau de l'amusement.

„FOND SV. CECILIJE”

U „Fond Sv. Cecilije” uplatili su:	
Msgr. Lovro Cindori, Marija Bistrica	18.000 HRD
Preč. g. Pavao Markač, Nedelišće	10.000 HRD
Preč. g. Josip Horvat, Selnica	5.000 HRD
S. Lucijana Bobaš, Zagreb	2.000 HRD

Od srca zahvaljujemo darivateljima koji u ovim teškim vremenima imaju srca i ljubavi za naš zajednički časopis.

ĐURO TOMAŠIĆ: OSNOVNA TEORIJA GLAZBE

U broju 1-1993. časopisa *Sv. Cecilije* završeno je tiskanje i zadnjeg sveščića priručnika OSNOVNA TEORIJA GLAZBE dr. Đure Tomašića. Separati su uvezani u knjigu koja se može nabaviti na Institutu za crkvenu glazbu, Zagreb Kaptol 29. Cijena 10.000 HRD.

ETNOMUZIKOLOGIJA

Juro Vajković nije Đuro Veljković ili Vejković

Miroslav Vuk, Zagreb

Juro Vajković jedan je od značajnijih hrvatskih crkvenih glazbenika iz početka devetnaestoga stoljeća koji je za vrijeme trojedne carevine djelovao među našim Hrvatima u Hrvatskom Gradišću kao učitelj i orguljaš s obje strane današnje austrijsko-ugarske granice. U naše je doba potpuno nepoznat muzikolozima i zaboravljen ne samo kod nas u Hrvatskoj nego i u Austriji, gdje se rodio i povremeno djelovao, kao i u Mađarskoj gdje je razvio svoju najplodniju prosvjetiteljsku i glazbenu djelatnost. Današnji naraštaji za njega nisu niti čuli, a prešućeni i zaboravljeni je zato što je bio osvjedočeni Hrvat, koji je zbog svojega domoljublja bio proganjan, lažno optuživan i zatvaran.

Glas o njemu dopro je u Hrvatsku na početku našega stoljeća zahvaljujući njegovim orguljaškim rukopisnim pjesmaricama iz kojih je prepisan veći broj crkvenih popjevaka i objavljen u našim pjesmaricama u Zagrebu. No tada i počinju pogreške s krivim navođenjem njegova imena, a posebice prezimena. Treba stoga krenuti tragom pravih i vjerodostojnih izvora, treba registrirati izdanja i autore koji su pridonijeli tome da bude različito imenovan te da mu se pretvorbom prezimena dovede u pitanje i njegovo hrvatsko podrijetlo. Stoga je i ovaj članak, kao podsjetnik na Juro Vajkovića, napisan s namjerom da se osvijetle zabune, isprave pogreške, nemarnosti, a možda i zlonamjernosti onih koji su Vajkovića, kao zaslužnog autora, lišili pravoga imena i prezimena zasjenivši tako značenje i vrijednost glazbenoga i nacionalno-prosvjetiteljskog rada čovjeka hrvatske dijaspore.

No, pođimo redom!

U Matici rođenih župe Trajštof u Hrvatskom Gradišću *Tomus III. Pagina 43, Litera Registri V.* piše: 22. Aprilis 1799. *Georgius Vajkovich, Parentes: Paulus Vajkovich et Maria, nata Praudich. Parochus loci Georgius Krismanich.*

Sadašnji župnik u Trajštofu, prečasní Thomas Krojer, nadodao je u svojem pismu od 09. 09. 1987.: *Dan smrti 29. 09. 1875. Pokopan je na mjesnom groblju.*

Nažalost, za grob mu se ne zna.

Razumljivo je da je u ono doba, kao i danas, u blizini Beča bio službeni jezik njemački, iako je tada u okolici bilo trostruko više Hrvata nego Nijemaca i Mađara

zajedno. U crkvenim knjigama bio je u uporabi latinski pa je naš mali Juro u Matici krštenih zapisan kao *Georgius*. Međutim Gradišćanski Hrvati i u Austriji i u Mađarskoj nikad do naših dana nisu htjeli prihvatiti naturavana im strana imena, nego su ljubomorno čuvali i njegovali svoja hrvatska. Obični građani i seljaci zadržali su u izvornom obliku i prezimena, ali su ih silom prilika pisali i pišu na različite načine. Npr. u selu Hrvatska Kemlja (Zemlja) na Dunavu između Starograda Mošona i Jura živi razgranata obitelj Međimorec, u ispravama se potpisuju Megyimori, ali nikad i nikako pomadžareno Muraközi.

Naš Juro ostao je čitav život Vajković, ali je ovdje, u Zagrebu, preimenovan u Vejkovića i Veljkovića. Sa sigurnošću se pretpostavlja da je to učinio početkom stoljeća veliki pristaša jugoslovenstva, mladi glazbenik, učenik i suradnik prof. Franje Dugana koji mu je pomagao i harmonizirao nekoliko crkvenih popjevaka za razne pjesmarice u razdoblju 1910.-1934.

Treba znati da ni danas ni jedan Gradišćanski Hrvat nije Đuro, Đerđ, György ili Georg, pa bilo kako da je zapisan u ispravama određene države. On je samo Juro i tako se potpisuje, a tako se isto potpisao i naš Juro.

U Zagrebu je bila objavljena 1917. (prvo izdanje) „HRVATSKA CRKVENA PJESMARICA“, u kojoj se nalaze, između ostalih, dvije božićne: *Rodio se Bog i čovjek, Kada zv' jezda divna nebom planu*, te četiri marijanske: *Marijo, slatko ime, Zdravo budi, Kraljice, Marijo, pogledaj nas s visina i K Tebi oči podižemo*. Ispod naslova ovih popjevaka naznačeno je: *Iz zbirke Gjüre Veljkovića*. U pjesmarici *Virgini Matri* iz 1921. također je registriran kao Đuro Veljković, dok je u *Hrvatskom crkvenom kantualu* iz 1934. kod popijevke: *Rodio se Bog, te Kada zvijezda divna*, imenovan kao Veljković, a kod ostalih popjevaka kao Vejković. U *Novoj crkvenoj pjesmarici* iz 1974.¹ naš Juro prikazan je kao Vejković.

Pogrešno preimenovanje počelo je oko 1910. kad je pjesnik hrvatskog Gradišća i župnik u Hrvatskoj Kemlji Mate Meršić Miloradić poslao kanoniku Janku Barlèu na uporabu Jurine dvije orguljaške pjesmarice. Nije sporno da je Barlè pogrešno pročitao ime i prezime, ali zašto je onaj drugi poslije toga prezime posrbio? Šteta što mnogi to nisu zamijetili pa se moglo dogoditi da ikogod spočitne kako nam je Srbin (na temelju napisana prezimena) skladao, zabilježio i sačuvao u hrvatskom Gradišću desetak zaista lijepih crkvenih popjevaka.

Spomenimo da je ovo Jurino preimenovanje u našim crkvenim pjesmaricama zasmetalo i u Gradišću Miloradića, koji je o tome 1922. obavijestio i Barlèa (vidi pisma u Žgančevoj korespondenciji). Međutim Vajković, a po Barlèu Vejković ostao je i dalje kod Žganca Veljković.

Budući da je poslije smrti kanonika Barlèa iz njegove ostavštine u Zagrebu nestalo preko desetak starih rukopisnih orguljaških pjesmarica² krajnje je vrijeme da se ude u trag tim pjesmaricama te da se stave na mjesto

kojem pripadaju, a to je knjižnica *Instituta za crkvenu glazbu ili Metropolitanska knjižnica* u Zagrebu. U svim pak ponovljenim ili novim izdanjima u kojima će se nalaziti i popijevke iz Jurinih zbirki, kao i u člancima koji će slijediti o životu i o značajnom prosvjetiteljskom i glazbenom djelovanju Jure Vajkovića potrebno je od sada iskazati više poštovanja. On ima pravo da mu vratimo ime kojega se nikad nije odrekao i koje jedino može glasiti JURO VAJKOVIĆ.

BILJEŠKE:

- 1 U ovoj pjesmarici je najvjerojatnije zabunom kaligrafa kod popijevke – *Vesjelje ti navješćujem* – označeno da je popijevka uzeta iz Jurine zbirke. Spomenutu popijevku je prvi i prvi put objavio 1850. god. u Budimu franjevac o. Marian Jaić u svojem *Vincu bogoljubnih crkvenih pisamah*, str. 46. Koliko se do danas saznalo, u Hrvatskom Gradišću nitko nije znao napjev, a niti čuo riječi spomenute popijevke. Daleka sličnost u riječima nazire se samo u jački *Jacska Bosichna* (anno 1807.) –
*Veszelisze o kerschanszka Dussa,
 Va narodu miloga Jezusa,
 od Maike Divicze:
 nebeszke kralyicze. itd.*
- 2 Iz korespondencije između J. Barlèa i V. Žganca saznajemo da su se kod J. Barlèa nalazile rukopisne orguljaške pjesmarice:
  - a) LAUDES DEI – franjevca Kaspara Hajaha! (Olga Šojat u časopisu „KAJ“ br. V. – VI. 1983. str. 30, bilješka 20 piše za pjesmaricu *Laudes Dei*: Manuskript se čuva u Arhivu Jugoslavenske Akademije (signatura: I. a. 98); danas ga tamo više nema, a njegovu je opisu službeno dodana bilješka da je posuđen J. Barlèu. Možda se nalazi u njegovoj rukopisnoj ostavštini, koja je prenesena u Sloveniju. (...) J. Barlè navodi da je manuskript označen 1749. godinom te da ima 246 stranica.)
  - b) RUKOPISNA ZBIRKA – orguljaša Matije Morovića iz 1774. g. iz Hrvatskog Gradišća. U njoj je prvi put zapisana božićna popijevka *Rodilo se je Ditešce!*
  - c) Prva VAJKOVIĆEVA ZBIRKA iz 1807. godine!
  - d) Druga VAJKOVIĆEVA ZBIRKA iz 1816. godine!
  - e) CANTUALE PATRIS ALOYSII POSZAVECZ – 1816. godine!
 (9. rujna 1921. Barlè piše Žgancu „(...) zbirka je iz varaždinskog franjevačkog samostana, koja se sada nalazi kod mene.“ – Od spomenute godine gubi joj se trag –! (Op. ur.)
  - f) RUKOPISNA ZBIRKA orguljaša Mihaela Derkića iz Stinca, početak XIX. stoljeća, (Hrvatsko Gradišće).
  - g) RUKOPISNA ZBIRKA orguljaša Luke Milkovića iz 1838. (Hrvatsko Gradišće).
  - h) RUKOPISNA ZBIRKA orguljaša Ivana Vimmera iz 1849. (Hrvatsko Gradišće).
  - i) RUKOPISNA ZBIRKA orguljaša Ivana Kermana iz druge polovice XIX. stoljeća, (Podturen, Međimurje).
  - j) RUKOPISNA ZBIRKA orguljaša Lacija Pintera iz druge polovice XIX. stoljeća (Sveti Juraj u Trnju, Međimurje). Kermanova i Pinterova zbirka bile su vlasništvo Vinka Žganca. Prema pronađenim „Reversima“ iz 1925. godine Žganec ih je posudio J. Barlèu i od tada im se gubi trag.